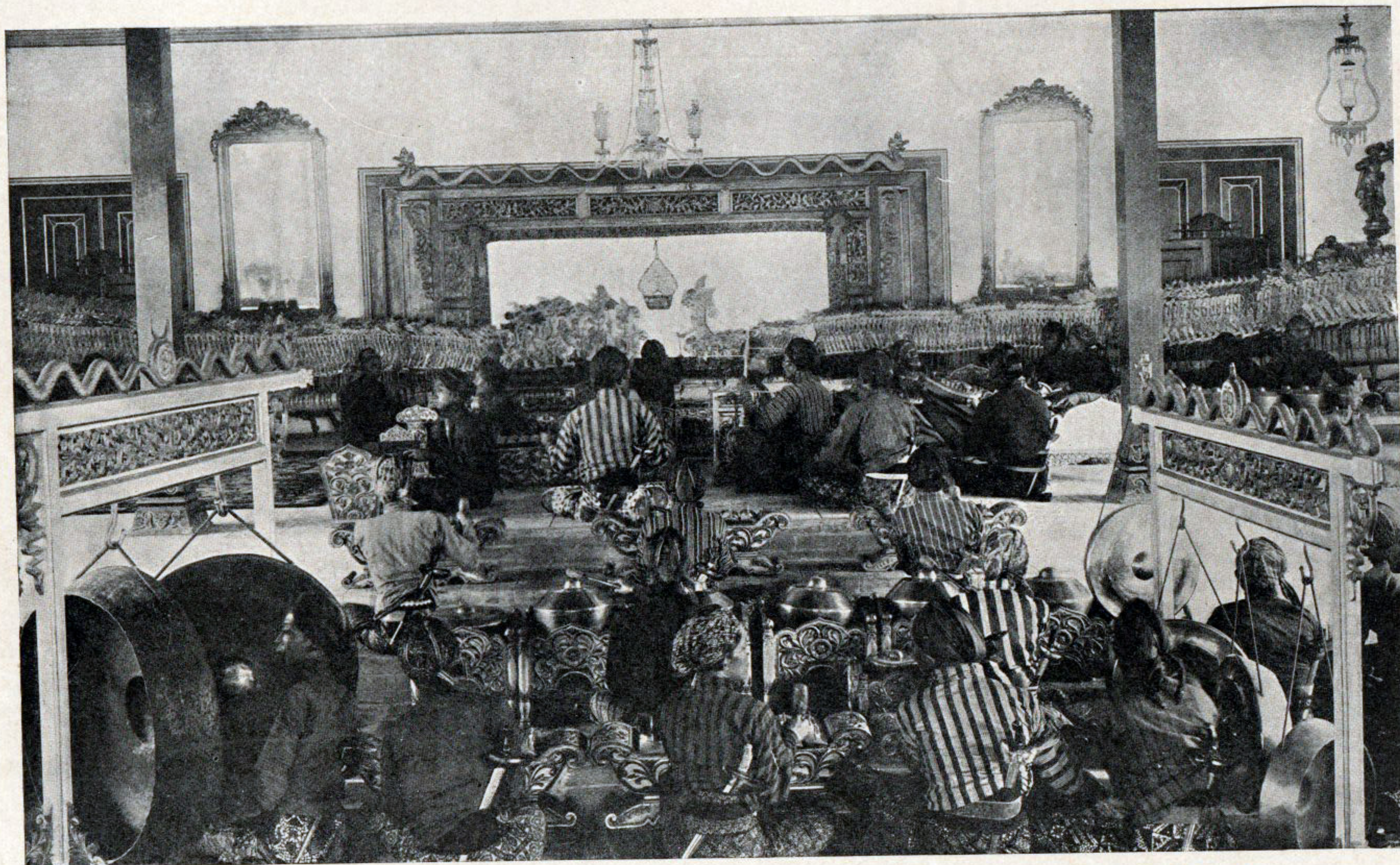

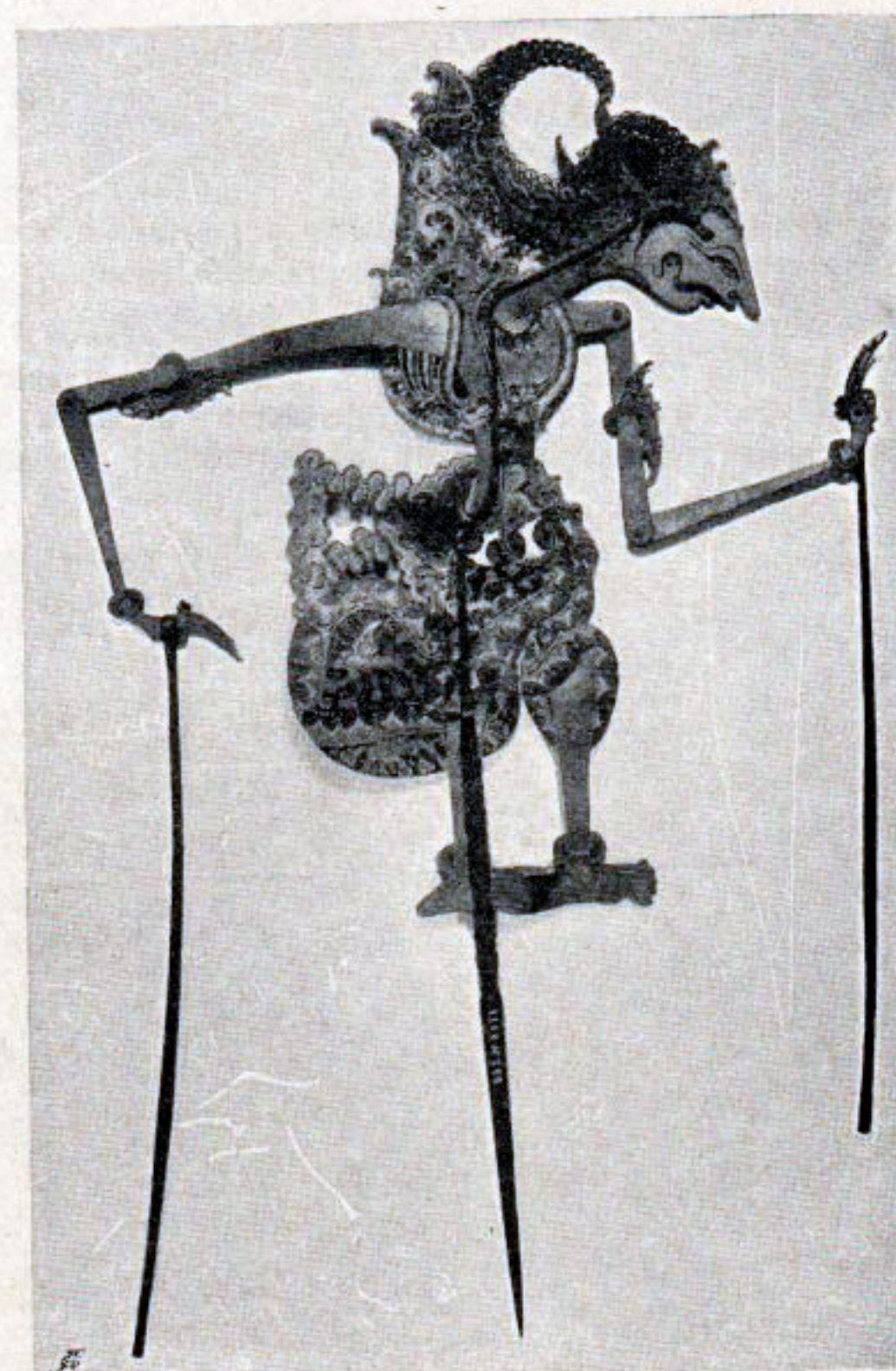

238. WAJANG-POERWO EN GAMELAN.

De plaat vertoont eene voorstelling van de wajang-poerwo in de ruimte tusschen de pendopo en het woonhuis van een regentswoning. De voorgrond (benedenheft) wordt ingenomen door de gamelan-spelers (zie no. 242). De wajang-poerwo is het oude, meest geachte Javaansche tooneel. De dalang (vertoonster) zit achter het witkatoenen scherm (kelir), dat hel verlicht wordt door de groote lamp (bléntjong), zoodat de schaduwen der platte, buffelleeren (perkamenten) poppen zich duidelijk afteekenen. De tooneelstukken (lakon's), door den dalang gereciteerd, zijn Oud-Javaansche bewerkingen uit de Indische heldendichten Râmâyana en Mahâbhârata.

238. WAJANG-POERWA DAN GAMELAN.

Wajang-poerwa itoe dimainkan dibelakang lajar poetih (kelir); diterangi dengan seboeah pelita jang besar (bléntjong). Orang jang memainkannya (dalang) doedoe dibawah pelita; dibelakang dalang: gamelan dengan toekang gamelan. Wajang itoe dimainkan diantara pelita dengan kelir, sehingga bajang²-nja terang kelihatan dikelir. Wajang itoe soeatoe pertoeendjoekan jang dihormati; sekarang biasa dimainkan lakon² Mahâbhârata atau Râmâyana.

239. TWEE WAJANG-POERWO-POPPIEN.

De geschilderde en vergulde wajang-poerwo-poppen (goden en godinnen, vorsten, edelen, demonen, kluizenaars, priesters, volgelingen, narren en enkele dieren) hebben een vast type, waaraan ze dadelijk kenbaar zijn.

239. DOEA BOEAH WAJANG-POERWA.

Wajang itoe diboeat dari pada koelit kerbau, dipahat, dioekir, digambar dan ditjat dengan perada, oempamanja déwa, déwi, radja, kesateria, raksasa, orang pertapa, pendéta, pengiring, pelawak dan binatang, masing² tetap matjamnja, sebab itoe moedah dikenal.

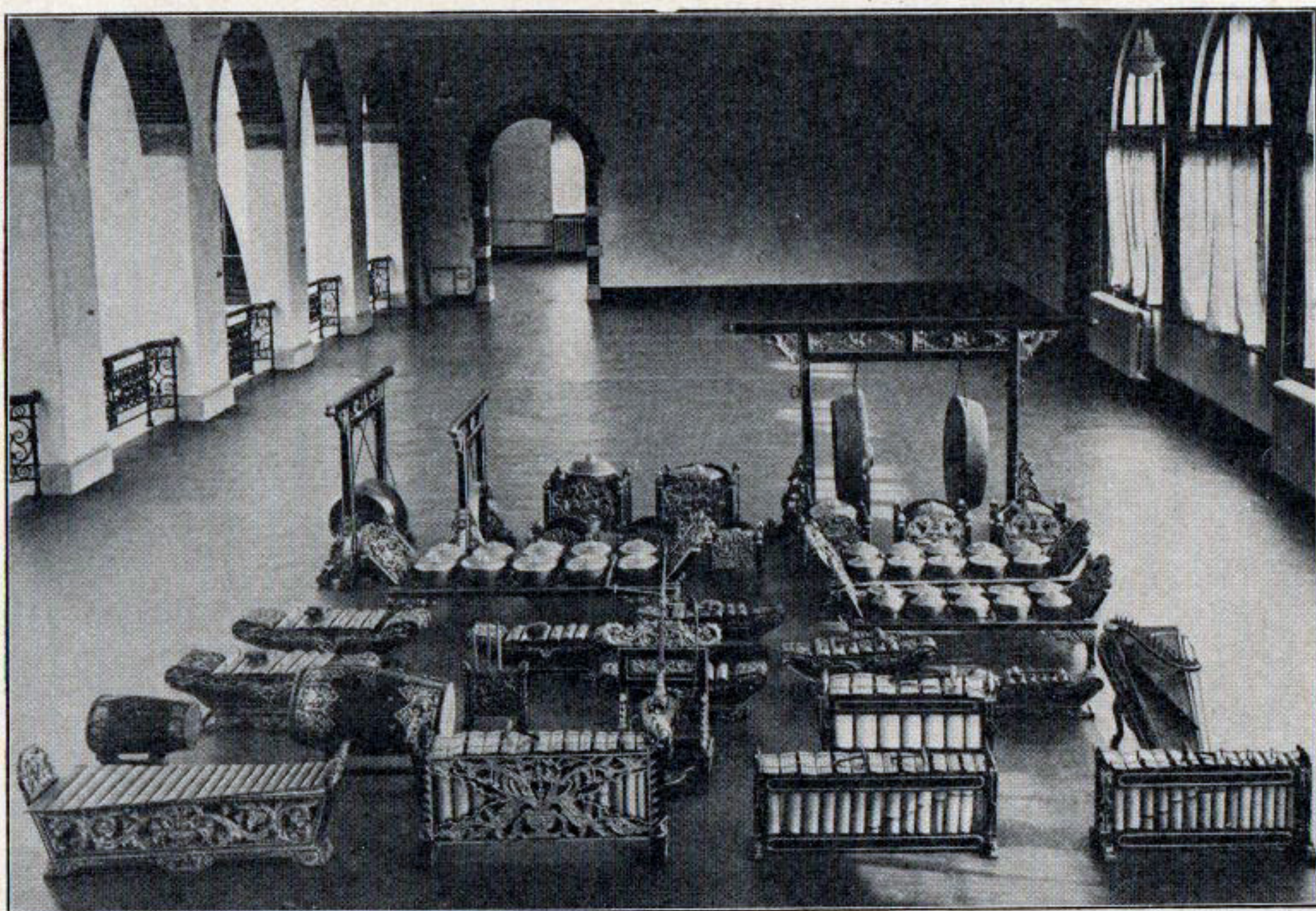

240. TWEE WAJANG-GOLÈK-POPPIEN.

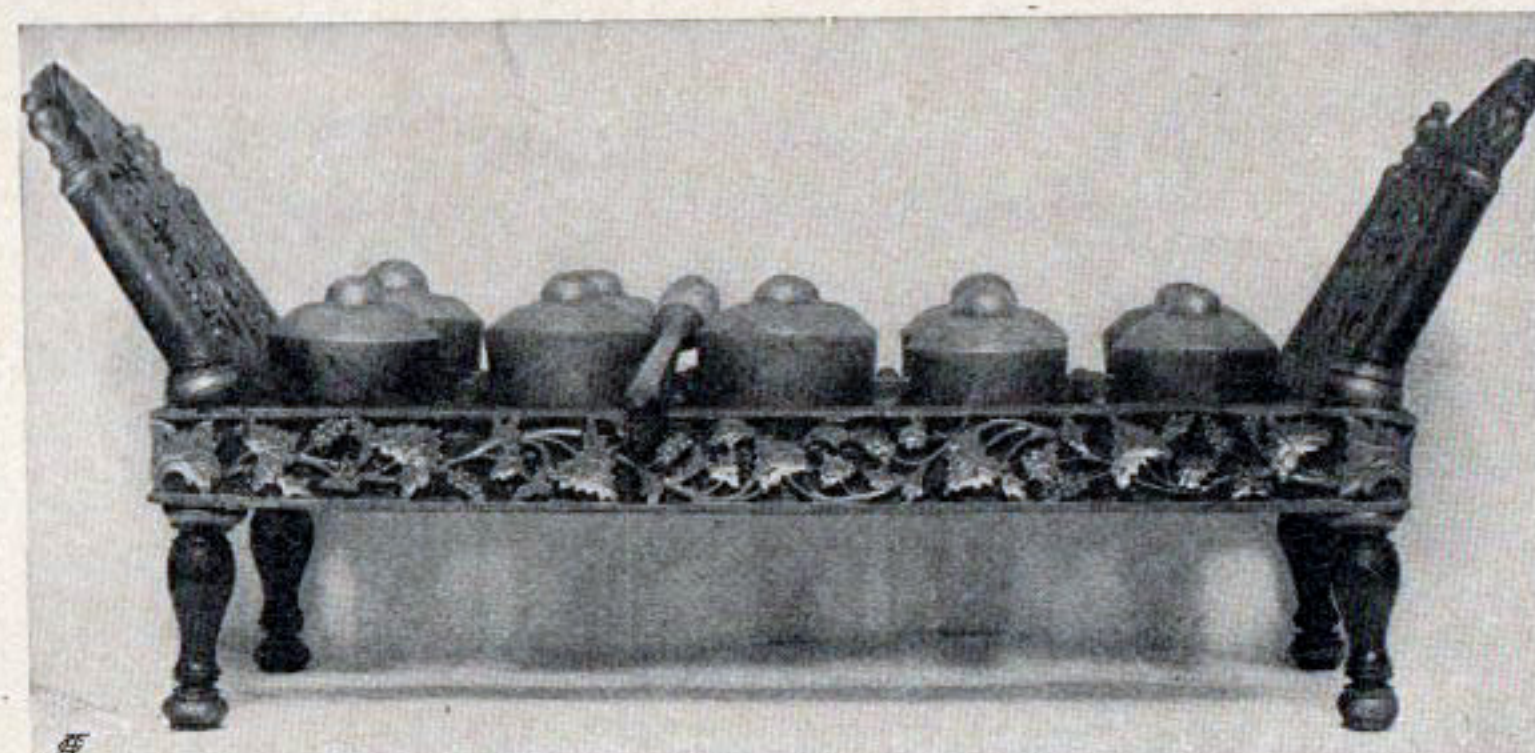
De wajang golèk heeft houten, ronde, bekleede poppen. Een scherm wordt bij wajang golèk niet gebruikt; de vertooning geschiedt meest bij daglicht. Deze wajang heeft de meeste veranderingen ondergaan en de meeste verscheidenheid in de lakon's.

240. DOEA BOEAH WAJANG-GOLÈK.

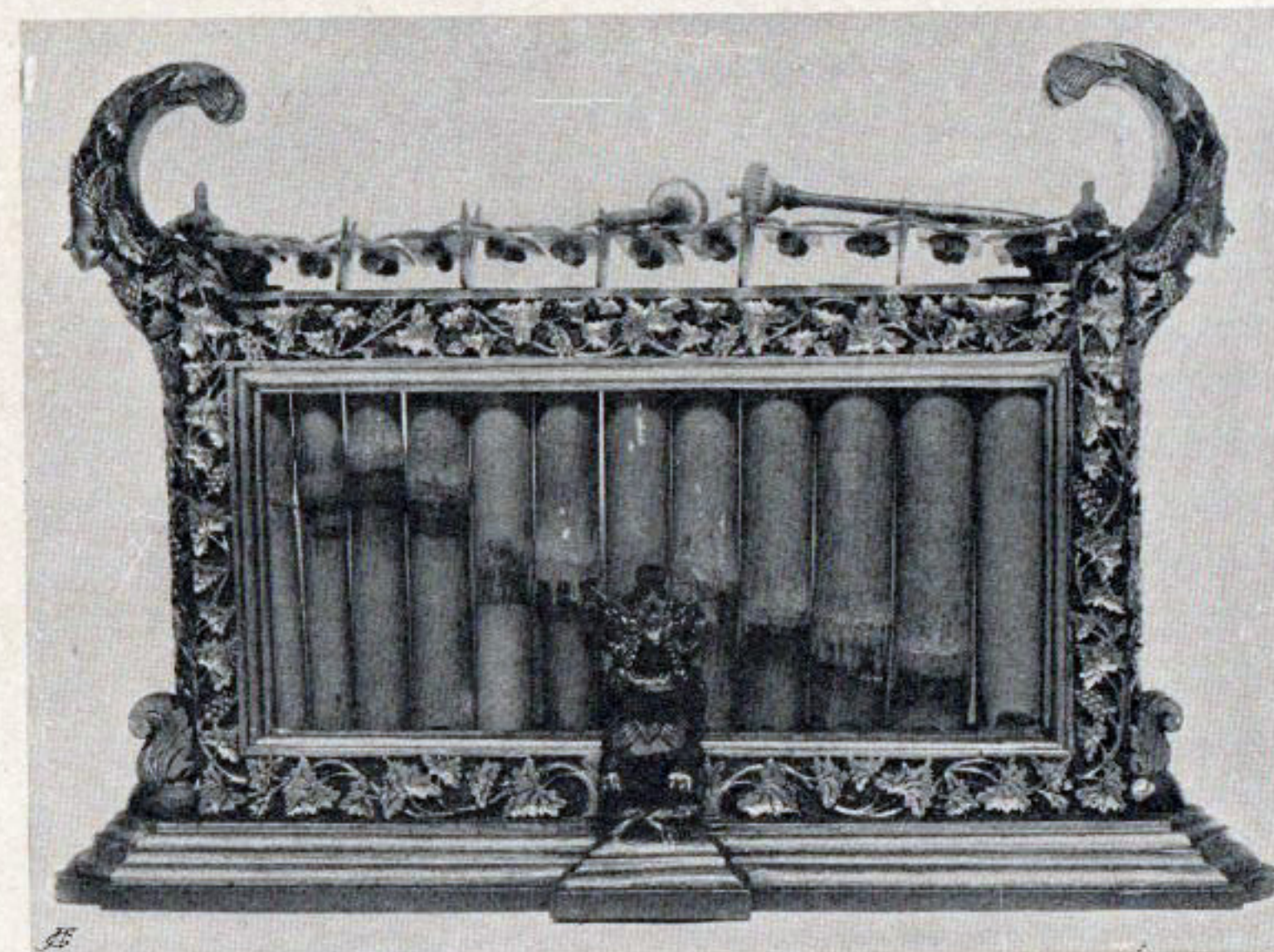
Wajang-golèk itoe dari pada kajoe boebat, diberi berpakaian seperti anak-anakan. Tempat memainkannja tiada berlar, biasa dimainkan siang kari. Lakon jang dipertoendjoekkan bermatjam-matjam.

242. GAMELAN.
242. GAMELAN.

243. BONANG.
243. BONANG.

244. GENDÉR.
244. GENDÉR, DARI BALI.

242-243-244. De gamelan, het Javaansche orkest, bestaat uit verschillende, hoofdzakelijk bronzen en bamboe-instrumenten, in een pélog-toonschaal (met acht tonen in het octaaf) of een salendroschaal (met 5 tonen in het octaaf). Men ziet in no. 242; 1e rij: een *gambang*, met houten, bronzen of geelkoperen toetsen; 3 *gendér's* (zie no. 244), waarin de hangende bamboekokers gestemd zijn naar de geelkoperen toetsen, deze worden met het hamertje aangeslagen (meestal door eene vrouw); 2e rij: 2 *kéndang's* (trommen); een *rēbab* (viool), nog een *gendér*, een *tjlēmpoeng* (cither); verder slaginstrumenten met toetsen (*saron's* of *dēmoeng's*) en met geelkoperen ketels (*kēnong's* en *kētoek's* en *bonang's* (no. 243); verder *gong's* aan een rek (*gajoer*).

242-243-244. Seperangkat gamelan Djawa terdjadi dari pada bermatjam^a gamelan; kebanyakan dari gangsa, misalnja gendér, saron, demoeng, bonang, ketoek, kenoeng, kempoel dan goeng. Hanja gambang dari kajoe, soeling dari boeloeh, rebab dan tjelempoeng dari dawai haloes.

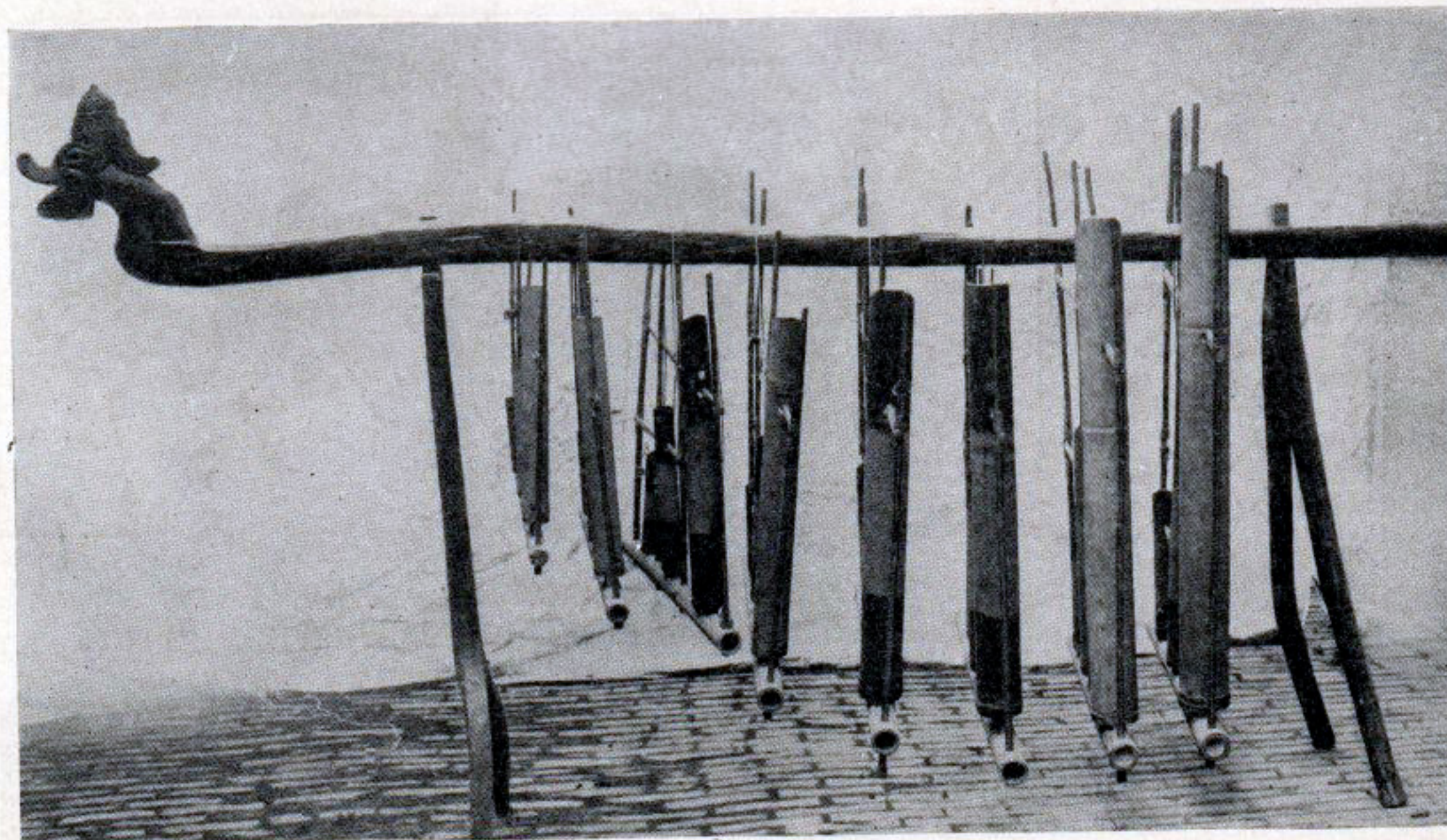

241. WAJANG-WONG.

Andere vormen van het Javaasche tooneel zijn: maskerspelen of topèng, waarbij gemaskerde personen optreden; de wajang-bèbèr, thans zeldzaam, waarbij geleidelijk uitgerolde platen worden vertoond, en de wajang-wong, het tooneel met menschen, die zèlf hun rollen opzeggen en die de kleeding en versieringen dragen van de figuren uit de oudheid, die zij voorstellen. De acteurs van de wajang-wong zijn niet gemaskerd, dikwijls wel gegrimeerd. Het woord „wajang” beteekent schaduw of schim, en is dus eigenlijk alleen op de wajang-poerwo toepasselijk; het heeft de beteekenis van tooneel in 't algemeen gekregen.

241. WAJANG-WONG.

Matjam pertjoendjoekan Djawa jang lain misalnja: topéng (orang menari memakai topéng kedok); wajang-bébér (gambar tergoeloeng dibentangkan); wajang-wong (orang memakai pakaian dan perhiasan meniroe wajang-poerwa, tidak berkedok, hanja berbedak dan moekanja ditjoréng. Kata „wajang” artinja bajang²; djadi hanja sesoeai dengan wajang-poerwa. Sekarang „wajang” diartikan pertjoendjoekan.

245. DE ANGKLOENG.

De angkloeng, vooral in de Soenda-landen in gebruik, bestaat uit verschillend gestemde bamboe-kokers, die rhythmisch heen en weer worden geschud en rusten op een klankbodem van bamboe.

245. ANGKLOENG.

Angkloeng itoe banjak dimainkan ditanah Pasoendan.

246. DAJAKSCHE VROUWEN (KAJAN'S VAN DE BOVEN-MAHAHAM) BESPELEN DE MOND-HARMONICA EN DE FLUIT.

Behalve allerlei snaar-instrumenten, trommen, klokken, bekkens en xylofoon's zijn bij de volken van Ned. Indië nog verschillende fluiten en mondtrommen of mondharmonica's in gebruik. De laatste, op Java bijna niet meer in gebruik, bestaan uit een beugeltje of een raampje van ijzer of bamboe, waarin een tongetje is geplaatst, dat in trilling wordt gebracht door het te tokkelen of door te rukken aan een snoertje. De mondholtte werkt daarbij als klankbodem.

246. PEREMPOEAN BANGSA DAJAK BERMAIN GÉNGGONG DAN SEROELING.

Diantara berdjenis-djenis boenji-boenjian di Hindia ada jang diseboet „gènggong”, diboeat dari pada besi atau boeloeh, ditaroeh dimoeloet dan dipetik-petik dengan djari (kerinding Soend. rinding Dj.).

247. JAVAANSCHÉ DANSERES.

Dans en zang gaan bij de Indische volken gewoonlijk samen met muziek. Op Java, Bali, Z.W. Celebes en bij enkele andere volken is het dansen een kijkspel en daar treden dus solo-danseressen en -dansen op. Op de Buitengewesten komen bij de meeste volken rei- en groepsdansen voor. Deze danseres is eene „ronggèng” of „talèdèk”, die optreedt bij feesten, of om de pauzes bij het wajang-spel op te vullen; sommige harer ook op markten en andere gelegenheden, waar veel menschen samenkomen. Haar zang bevat allerlei, soms geestige, toespelingen. Op Bali en in de Preanger treden ook wel vrouwen als solo-danseres op, die geen beroeps-danseres zijn. Ook mannen treden als beroepsdansen op, gemaskerd of gegrimeerd. Verder vindt men op Java krijgdsdansen (wirèng) en een overblijfsel van een shamanendans bij het „djaran képang”. Aan de vorstenhoven op Java vindt men balletcorpsen, waar jonge meisjes met de uiterste verfijning en na lange opleiding dansen uitvoeren, n.l. de bedàjà's en de sèrimpi's; de laatste zijn meisjes uit de vorstelijke familie.

247. TOEKANG MENARI (BEDAJA) KERATON JOGJA.

Tari dan njanji bagi bangsa di Hindia ini biasa disertai dengan boenji-boenjian. Ditanah seberang orang menari berkeliling atau barbaris; di Bali ada légong; die Djawa ada ronggèng, réjok, wirèng. Dalam keraton Solo dan Jogja ada bedaja dan serimpi.